

*Kulturelt Perspektiv 4/92***Jan Brøgger:****Vitenskapelig forfall ved Universitas Osloensis**

Salige er de som hungrer og tørster
 S etter Guds rettferd, for de skal få
 stillet sin sult, heter det Bergprekenen.¹
 Dette er trøsterike ord i en verden hvor
 rettferdigheten har hatt karrige kår.
 Drømmen om rettferdighet er brennende
 i ethvert levende menneske nesten fra
 første stund. Immanuel Kant holdt aldri
 opp å undres over to ting: Stjernehim-
 melen over seg og den moralske lov inne
 i seg. Menneskenes drøm om rettferdig-
 het har sitt mytologiske uttrykk i fore-
 stillingen om dommens dag.

Ikke alle slår seg til tåls med de lange
 utsikter i en endelig rettferdighet. I de
 rent praktiske daglige anliggender kan
 vi ihvertfall her til lands sette vår lit til
 Høyesterett. Men når det gjelder opp-
 gjør med den statsdrevne undertrykkelse
 av lov og rett, er det Historiens dom som
 kan gi håp om at tørsten om rettferdig-
 het en gang skal kunne stilles.

Historikere har derfor et spesielt an-
 svar når det gjelder fedrenes synder.
 Mange historikere er seg dette bevisst.
 Likevel opplever vi nettopp i disse
 dager noe i retning av en profesjonell
 bevisstløshet når det gjelder holocaust
 og det nazistiske sivilisasjonssammen-
 brudd i den norske offentlighet.

En ganske veltalende publisist,
 David Irving, blir i norske medier omtalt
 som historiker. Da dette ikke er noen
 rettsbeskyttet betegnelse, har historiker-
 lauget med få unntak,² latt denne fantasi-
 fulle sjarlatan pynte seg med lånte fjær.
 Irving har bak seg to historiske romaner
 Hitler's War (1977) og Goebbels. Mas-
 tærmind of the Third Reich (1996). Disse
 ganske velskrevne arbeidene har trekk til
 felles med de biografiske romanene som
 Kulturelt Perspektiv tidligere har karak-
 terisert som parasittiske fordi de blander
 sammen biografi og fantasi på en ville-
 dende måte. Man låner etablerte navn og
 gjør dem til romanfigurer. Man sparer seg
 med dette det dikteriske bryderi å skape
 skikkelser som Isak Sellanrå og Ras-
 kolnikov som må forsvare sin plass utfra
 den dikteriske kvalitet i teksten.

Det spesielle med David Irving er at
 han later som om det er tale om auten-
 tiske biografier bygget på historiske kil-
 der. På denne snedige måte står Irving i

ferd med å smyge en ganske uhyggelig
 historieforfalskning inn i den offentlige
 bevissthet. Hvilke motiver han har for
 denne virksomheten kan man selvsagt
 bare gjette seg til, men to antagelser er
 nærliggende. Den ene er at det er et stort
 marked for en historieskrivning som kan
 bidra til å trekke et glemselens slør over
 nazismens ugjerninger. For en skrive-
 kyndig person kan det ligge mange pen-
 ger i et slikt prosjekt. Den andre er at
 David Irving har sterke nazistiske sym-
 patier og listig søker å uskadeliggjøre
 det immunforsvar det nazistiske sivilis-
 asjonssammenbrudd har nedfelt i euro-
 peisk bevissthet for med dette å berede
 grunnen for nye utskielser.

Øystein Sørensen avviser slike spe-
 kulasjoner idet han mener at den beste
 måte å imøtegå Irving på er å tilbake-
 vise hans påstander med kunnskaper,
 kildekritikk og argumenter. Men Øy-
 stein Sørensen overvurderer sitt publi-
 kum når han skriver følgende «David
 Irvings provoserende tese (at Hitler ikke
 visst om jødeutryddelsen) har virket
 svært befruktende på historieforsk-
 ningen om nasjonalsosialismen og Det
 tredje rike.» (1990 s. 372). Ikke alle opp-
 fatter ironien, og han kan dermed risi-
 kere å stå i veien for en avsløring av
 Irving som en sjarlatan.

At Irving i det hele tas alvorlig i
 Norge skyldes alene Hans Fredrik Dahl
 som har trykket ham til sitt bryst og hev-
 der at Irvings Goebbels-biografi er en
 faglig monografi hvis faglige kvalitet
 han kan innestå for.

At mange heretter vil oppfatte Hans
 Fredrik Dahls anbefalinger som et døds-
 kyss, må man regne med. Likevel må vi
 ta Hans Fredrik Dahl alvorlig på grunn
 av hans posisjon i norsk kulturliv. Un-
 dertiden står han frem som trykkefri-
 hetens uredde talsmann, og synes å være
 i pakt med opplysningstidens idé om det
 frie åndsliv. Men på samme tid viser han
 en utillatelig uansvarlighet som konsu-
 lent ved å gå god for Ulateigs angrep på
 Hjemmefrontens beklagelige, men i
 krigstilstand nødvendige likvideringer.

Han kom også med de mest sel-
 somme påstander på 50-årsdagen for
 den tyske kapitulasjonen i Norge i føl-

gende vendinger: «Norge vant såvisst
 ingen krig. Vi var ikke i krig, vi var ikke
 engang alliert med seierherrene... De
 fem tusen dristige, motstands-
 bevegelsens heltemodige ungdommer
 som fra bunnen av byene og i ly av
 dalene valgte en frivillig geriljastand
 mot denne overmakt, levde selvfølgelig
 i egenforskyldt livsfare.» (Dagbladet
 7/5-95) Dette minner pinlig om Ham-
 suns, Dem om det.

Men Hans Fredrik Dahl er ikke iso-
 lert på Nørholm, men sitter godt plas-
 sert midt i hovedstadens intellektuelle
 smørøye. Han er dessuten ikke kommen-
 tator i Land og Folk, men i Dagbladet
 som tross alt er en ledende kulturavis.
 At man for å overleve i Norge må kom-
 binere børs og katedral på en litt ufin
 måte, kan man mobilisere forståelse for.
 Men Dagbladet vinner ingen lesere på å
 la Hans Fredrik Dahl bagatellisere
 nazistenes barbariske angrep på den
 liberale rettsstat. Det svir også når han
 klarer å få seg til å si følgende: «De tyske
 styrkene i Norge viste gjennom største-
 delen av de fem årene ikke liten selvbe-
 herskelse overfor den passivt motvillige
 befolkningen. De var høflige, korrekte,
 vel organiserte; en okkupasjonsmakt
 mange land gjennom historien ville mis-
 unt oss.»

Hans Fredrik Dahls forsvar av David
 Irving fortøner seg i lys av denne ut-
 talelsen som et dristig fremstøt for et
 paradigmeskifte i vår okkupasjons-
 historie. Et paradigmeskifte informert av
 en dypere forståelse for menneskelig
 dårskap og for de mange uskyldige ofre
 for landssvikoppgjøret, hadde kanskje
 vært på tide. Men det man leser minner
 til forveksling om det historiesyn som
 gamle NS-folk har slått til lyd for de siste
 50 år. Hvor Hans Fredrik Dahl vil hen,
 er ikke lett å forstå. Men fremtvinger et
 pinlig, men nødvendig spørsmål. Hvor-
 dan kan man med Hans Fredrik Dahls
 mange merkelige utspill få en betydelig
 posisjon som historiker ved Universitas
 Osloensis?

Spørsmålet angår et langt alvorligere
 problem enn okkupasjonshistorien.
 Fenomenet Dahl kan tyde på at vi for
 tiden befinner oss i en kunnskaps-

Knut Bøckman:

Tollfrie tanker: «Where are all the flowers gone?»

Dagens gallupjagede SV slites av indre motsetninger mellom vokterne av gamle helligdommer som for lengst har tapt sin autoritet, og halvmoderne aktivister som motstrebende glir over mot realisme og sannhets erkjennelse. Hvor meget har dette partiet tilfelles med den ildfulle garde av hel- og halvrevolusjonære som for nærmere 40 år siden lot sine bånd til det trygge gerhardsenske faderhus kutte over, i den tro at de hadde sett Sannheten?

Ikke påfallende mye. En iakttagelse med ståsted til høyre i landskapet må bare konstatere at når den kjekke frisksporteren fra strøket rundt Bislet i sin moteriktige genser med høy hals ivrer glad og nyvasket for «miljøet», og den greie jenta med speilperluggen fra Skien presenterer seg boblende av latter med sine krav om «rettferdig fordeling», så hører man ikke smugnet fra Bastillens fall, men snarere iallfall i influensatiden - en matt bekræftelse på basillens seier.

La oss huske hvordan det hele begynte: To utgrupper i det dengang så all-

teoretisk krise. De første signalene til denne krise fikk vi i 1968 da mange unge akademikere nesten gikk fra forstanden og henga seg til den mest kritikkløse kultus av noen av historiens verste forbrytere. Dette er nå et tilbakelagt stadium. Det man dessverre ikke har lagt bak seg er den svekkelse av de erkjennelsesteoretiske spilleregler som fulgte i positivismekritikkens kjølvann og som har hatt særlig skjebnesvangre følger innen samfunnsvitenskapelige disipliner. Det vi nå har behov for er et oppgjør med den løsaktige synging som passerer som vitenskap ved Universitas Osloensis. □

¹ Sitert etter Erik Gunnes oversettelse av Matteus-evangeliet i Det Nye Testamente St. Olav Forlag, Oslo 1968.

² Odd-Bjørn Fure: Kampen mot glemnelsen. Kunnskapsvakuum i mediesamfunnet Universitetsforlaget 1997. Øystein Sørensen. 1990 Konsensus og konflikt - til debatten om okkupasjonshistorien. Nytt Norsk Tidsskrift nr. 4.

mektige Arbeiderpartiet ble stående i konsekvent og stadig sterkere opposisjon til partiledelsen. Den indre uro, mildt uttrykt, som var kommet så sterkt til uttrykk allerede ved inngåelsen av Atlanterhavspakten (NATO) i 1948, med Hallvard Lange i en sentral rolle internasjonalt, ulmet stadig sterkere og mer brennende utover i 1950-årene. Den kom til uttrykk i to grupperinger, nemlig kretsen rundt det mer og mer aggressive «Orientering», og venstrefløyen i Arbeiderpartiets Studentlag. I stor utstrekning var Tordenskjolds soldater ute og paraderte i så måte, med bl.a. stud. theol. Berge Furre som aktiv aktør i begge grupperinger.

Det var hverken «miljø» eller rettferdig fordeling» av samfunnsgodene som først og fremst sto i hodet på de unge og ikke fullt så unge brushodene på partiets ytterfløy. Det var og ble utenrikspolitikken og forsvarssamarbeidet med de øvrige demokratier i vest som var torren i partilegemets venstrefot.

Et ideologisk høydepunkt var åpenbart det berømmelige «påskeopprøret», iherdige studenter ringte rundt til Arbeiderpartiets stortingsrepresentanter i påskeferien og fikk dem med på et forslag som i realiteten innebar en protest mot partiledelsens og regjeringens forsvarspolitik. En motaksjon ble øvrig iverksatt noen uker senere av NATO-vennlige studenter fra flere partier. Jeg var selv med i en delegasjon som overbragte vår støtteerklæring til statsminister Gerhardsen hjemme på Tøyen. Jeg vet egentlig ikke hvor glad han var å få den. Men «påskeopprørene» hadde iallfall fått sitt motstykke i «pinse-vennene».

Kort resymert fikk man Sosialistisk Studentlag (Sos.Stud), bestående av Arbeiderpartiets studenter som hadde oppført seg så uansvarlig etter partiledelsens mening - at de ble ekskludert. Tilbake i Arbeiderpartiets Studentlag (A.stud) satt noen vel overvarte, men allikevel noe forfrosne tilhøylere, som Knut Frydenlund, Thorvald Stoltenberg, Gro Harlem, Per Brunstad og Trond Gerhardsen. Ingen tilfeldig utvalgte navn!

Det var ikke så vanskelig å forutse at

noe slikt måtte skje med Arbeiderpartiet i forhold til venstrefraksjonene, og det ble da også forutsett av oss andre. Det gjaldt særlig oss som i universitetsverdenen, og ikke minst i Det norske Studentersamfund, hadde vært vidner til utviklingen. Anført av ledere som Berge Furre og Torild Skard - begge forøvrig meget trivelige personer med mange og gode venner langt inn i de konservative studenters rekker - ble de venstresosialistiske studentene det ideologiske og politiske motstykke til den intellektuelle og reflekterte fylkingen av konservative studenter fra DKSF-miljøet. Og det var disse to grupperingene som gjorde lørdagskveldene i Dovrehallens kjellerlokale til en blanding av verbale festfyrverkerier og intelligente mannekvinnene.

Stadig var utenriks- og sikkerhetspolitikken det store stridstema som det meste dreiet seg om. For oss som var NATO-tro og prinsipielt anti-totalitære, var f.eks. sosialist-studentenes flørt med Moskva-kommunismen og de brutale diktaturregimene og vasallstatene, en vederstyggelighet. Berge Furre var en talsmann for at man skulle ha kontakt med disse regimene. Idag, 40 år etter, er han muligens kommet på andre tanker. I forbindelse med «Furre-saken» og Stortings-høringene ble han iallfall intervjuet av Vårt Land, som spurte om han ikke nå blir ille til mote når han tenker på at han av dem som led under maktthavernes tyranni, kunne oppfattes som en person som var med på å legitimere undertrykkernes regime:

- Eg vart ille til mote alt den gongen når eg snakka med nokre av maktthav-
arne, svarer Furre. - Men vi meinte det var rett å halde kontakten og påverke i demokratisk lei, og vi trudde vi hjalp dei opposisjonelle på den måten.

«Vi trudde». Fornemmer man en innrømmelse? Den kom iallfall svært klart til uttrykk i en privat samtale jeg for ikke lenge siden hadde med en fremtredende norsk akademiker, som dengang hørte til på venstresiden i Studentersamfundet. Han sa nå omtrent følgende til meg, ganske uoppfordret:

- Selv om det smerter meg, må jeg jo